

Laczlavik György

A Károlyi Kutatócsoport a Magyar Nemzeti Levéltárban

2017. október 4-én a fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyban megalakult a Károlyi Kutatócsoport, amelynek célja, hogy a család történetével kapcsolatos kutatásokat a lehetőségek szerint tovább tágítsa mind időbeni, mind területi és módszertani szempontból, továbbá hogy a família korokon átívelő mecenatúráját, épített örökségét, politikai, társadalmi és kulturális tevékenységét állítsa a tervezett történeti és művészettörténeti kutatások homlokterébe. Az ilyen irányú kutatások nemcsak azért kiemelkedően hasznosak, mert Magyarország egyik legrégebbi nemesi családjának tagjai elkerülhetetlenül fontos szerepet játszanak évszázadok óta az ország történelmében, hanem azért is, mert a nagy számban fennmaradt források feltárása jelentősen bővítheti nemzeti történelmi ismereteinket. A kutatócsoport tagjai között Károlyiakkal foglalkozó történészek¹ mellett közgyűjtemények vezetői², levéltáros szakemberek³ és fiatal kutatók⁴ is helyet kaptak, nem csak Magyarországról, hanem határainkon túlról is. A kutatócsoport vezetője, jelen sorok írója, Laczlavik György, titkára pedig Bakó Zsigmond lett.

A kutatócsoport természetesen nem a semmiből született. A Károlyi család történetével, az egyes családtagok életével, kastélyaikkal, birtokaikkal már régóta foglalkoztak – és szórványosan foglalkoznak ma is – különböző kutatóintézetekben, közgyűjteményekben, így levéltárakban is. 2005-ben a Károlyiak voltak a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár (továbbiakban: SZSZBML) levéltári napjainak egyik központi témája, a nagykárolyi Károlyi kastélyban több előadás is elhangzott. Akkor felmerült a kutatások összehangolásának igénye, melyről az SZSZBML munkatársaival szinte minden évben egyeztettünk. A Károlyiak Szatmár vármegyében betöltött szerepe, illetve az Országos Levéltár által őrzött mintegy 300 ifm terjedelmű Károlyi levéltár megmagyarázza a két intézmény érdeklődését a család iránt. Az egyeztetéseket a közleműltban tettek is követték. 2016. szeptember 19-én Nyíregyházán megrendezett „A Károlyi család történetének kutatási lehetőségei” című műhelykonferencián megfogalmazódott egy olyan kutatócsoport létrehozásának igénye, amelyben

¹ Többek között Bara Júlia, Fazekas Rózsa, Kovács Ágnes, Mészáros Kálmán, Zsoldos Ildikó.

² Szatmár megye: Hágó Nándor Attila, Szócs Péter Levente; Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Kujbusné dr. Mecsei Éva, Mohácsi Andre.

³ Vágsellyéről Novák Veronika.

⁴ Mások mellett Avar Anton, Csorba Noémi, Sárhegyi Tamás, Schmidt Anikó.

helyet kapna történész, művészettörténész, muzeológus, levéltáros, egyetemi oktató, nyelvész éppen úgy, mint helytörténész. A szerveződő munkacsoport első projektje a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kiadásában megjelentetett forráskiadvány volt. A kötet szerkesztője, Kovács Ágnes korábban már megjelentette Károlyi Sándor leveleit feleségéhez, Barkóczy Krisztinához, valamint Barkóczy Krisztina férjéhez írott leveleinek 1711-ig keletkezett részét.⁵ Most a még eddig nem publikált levelek közreadása volt a cél, melyek a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával 2017 szeptemberében meg is jelenthettek.⁶ A nyíregyházi megbeszélés résztvevői arról is határoztak, hogy életre hívnak egy a Károlyiakhoz kapcsolódó, évente tartandó rendezvénysorozatot. Fontos szempontként felmerült, hogy a tervezett rendezvények a Károlyiakhoz szorosan köthető helyszínekhez kapcsolódjanak. A rendezvénysorozat első helyszínének így tökéletes választás volt Fehérvárcsurgó, ahol a helyet a Károlyi József Alapítvány biztosította.

A fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyban 2017. október 4-én megtartott, kamarakiállítással kísért konferencia és műhelymegbeszélés a frissen kiadott forrásgyűjtemény köré szerveződött. A konferencia előadásait egy kerekasztal-beszélgetés zárta, amelynek fő témáját a kibontakozó Károlyi-kutatások lehetőségei képezték.⁷ A beszélgetés zárásaként és a rendezvény egyik legfontosabb eredményeként formálisan is megalakult a Károlyi Kutatócsoport. A Magyar Nemzeti Levéltár (továbbiakban: MNL) vezetése által 2017. december 21-én hivatalosan is engedélyezett kutatócsoport a Károlyi-kutatások (13–20. század) katalizátora szeretne lenni, akár kutatási témák kijelölésével, támogatásával. A kutatócsoport céljai között adatbázisok építése is szerepel, melynek az MNL lehetne a gazdája, de kiadványok megjelentetésétől, sőt akár kutatási programokban való részvételtől sem zárkózna el. Szeretnénk már régebben működő kutatócsoportok felé is nyitni, együttműködéseket kezdeményezni. A kutatócsoport folytatni kívánja – legalább évente egyszer – műhelymegbeszéléseinek, konferenciáinak sorozatát „*Hittel és erénnyel, Károlyiak a történelemben*” címen.

A sikeres fehérvárcsurgói rendezvény után a legfőbb feladat a kutatócsoport adminisztrációjának, kommunikációjának megteremtése volt. A megalakulást követően a tizenöt főből álló kutatócsoport kilenc fővel gyarapodott, jelenleg huszonnégy főt számlál, és továbbra is várja új tagok jelentkezését. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően a rendezvényre tájékoztató leporellót és plakátokat,

⁵ Károlyi Sándor levelei feleségéhez (1704–1724). 1–2. kötet. Közread. Csobó Péter–Fejes Judit–Kovács Ágnes–Kovács Zoltán–Restás Attila–Szabó Zsolt–Wiedemann Krisztina. Szerk. Kovács Ágnes. Debrecen, 1994.; Barkóczy Krisztina levelei férjéhez, Károlyi Sándorhoz. Első kötet (1698–1711). Közread. Fogarassy Zoltán–Kovács Ágnes. Szerk. Kovács Ágnes. Debrecen, 2011.

⁶ „...Az Isten is azt segíti, aki iparkodik.” Barkóczy Krisztina levelei férjéhez, Károlyi Sándorhoz. Második kötet: (1712–1724). Szerk. Kovács Ágnes. Nyíregyháza. 2017. (A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára Kiadványai. II. Közlemények, 49.)

⁷ A konferencia beszámolója az alábbi linken érhető el: http://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/karolyi_konferencia_a_fehervarcsurgoi_karolyi_kastelyban (A letöltés ideje: 2018. március 8.)

valamint – a kutatócsoport további rendezvényeihez is szükséges – két roll-up-ot és egy nagyméretű installációt készítettünk a Károlyi családot meghatározó személyiségek arcképeiből, amely rendezvényeink egyik leghangsúlyosabb darabja lett. Több alkalommal is felhasználtuk és használjuk majd a jövőben is. Ugyanez igaz az MNL Országos Levéltárának gyűjteményében található, a Károlyi Levéltár részét képező, Károlyi Sándor és Barkóczy Krisztina kettős ősfájára. Ez egy mintegy 2x2 m-es vakramázott olajfestmény, melyet a Pigmenta Art Print Lab nagyméretű műtárgyak nagyfelbontású szkennelésére alkalmas berendezésével digitalizáltattunk, és amelyről két reprodukciót is készítettünk. A digitalizáláshoz a Magyar Nemzeti Galéria nyújtott segítséget, melynek munkatársai szállították a felbecsülhetetlen értékű műtárgyat a digitalizálás helyszínére.

A kutatócsoport fontos feladatának tartja, hogy a Károlyi családdal kapcsolatos ismereteiről minél több fórumon referáljon, és a szigorú tudományos keretet elhagyva a közművelődést is elősegítse. E cél által vezérelve 2017. november 7-én a szatmárnémeti Identitás Alapítvány és a Szent István Kör meghívásának tettünk eleget⁸ a Romániai Magyar Demokrata Szövetség székházában. Az eseményen Kovács Ágnes „*Egy kelet-magyarországi nagyasszony a 17–18. század fordulóján: gr. Károlyi Sándorné gr. Barkóczy Krisztina (1671–1724)*” címmel tartott előadást, amelyet Mészáros Kálmán előadása követett „*Barkóczy Krisztina levelezésének nyelvezete*” címmel.

December 18-án Nyíregyházán ismét bemutatásra került a Barkóczy Krisztina férjéhez, Károlyi Sándorhoz intézett leveleiből összeállított forráskiadvány.⁹ 2018. február 26-án *Virtuális utazás a múltba* címmel került megrendezésre a Károlyi Kutatócsoport következő említést érdemlő eseménye. A rendezvénynek a baktalórántházi Dégenfeld Kastélymúzeum adott otthont az SZSZBML, a Károlyi Kutatócsoport, a Jósza András Múzeum és Baktalórántháza Város Önkormányzata szervezésében.¹⁰

2018. június 23-án a Múzeumok Éjszakáján több mint ezernégyezer látogató kísérhette végig a Károlyi család életét a dokumentumok tükrében, a kezdetektől egészen a 20. századig az MNL Országos Levéltárában megnyitott kamara-kiállítás keretében, mely a „*Károlyiak. Egy arisztokrata család ötszáz éve*” címet viselte. A kiállítás kiegészítéseként a levéltár vendégei a család életét bemutató előadást hallhattak, melyet Kovács Ágnes „*Családi élet 300 éve*” címmel tartott meg.

A Károlyi Kutatócsoport 2018. szeptember 10-én tartotta „*Hittel és erénnyel, a Károlyiak a történelemben*” című rendezvénysorozatának 2018. évi állomását. A workshop és műhelymegbeszélés helyszíne a Károlyi család első birtokközpontja, Nagykaroly volt, mely az eddigiekhez hasonlóan a Nemzeti Kulturális Alap, továbbá Nagykaroly város támogatásával valósulhatott meg. A rendezvény elsődleges célja

⁸ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/73542> (A letöltés ideje: 2018. március 8.)

⁹ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/73619> (A letöltés ideje: 2018. március 8.)

¹⁰ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/73732> (A letöltés ideje: 2018. március 8.)

a folyamatban lévő kutatások megismertetése, valamint a rövid- és középtávú tervek kijelölése volt. A kutatócsoport egy év alatt több új taggal gyarapodott, akik közül néhányan ezen a találkozón mutatták be kutatásukat és részeredményeiket. Az érdeklődők összesen kilenc előadást hallgathattak meg. Az előadások után kifejezetten jó hangulatú műhelybeszélgetést tartottunk, melynek során rövid távú feladatok is megfogalmazódtak. Elsődleges fontosságú egy honlap készítése és szerkesztése, amelyen az eddigi eredmények összegyűjtése és publikálása mellett helyet kell kapjon a Károlyi család története, a kutatócsoport tagjainak bemutatása, a rendelkezésre álló levéltári anyag és kutatási segédletek ismertetése. Körvonalazódott a következő találkozó helyszíne is, ahová remélhetőleg még több Károlyi-kutató fog eljönni és együttgondolkodni a család múltjának feltárásáról, a további kutatási lehetőségekről.

A Károlyi Kutatócsoport tagjai 2017 októberében a fehérvárcsurgói Károlyi-kastélyban

